

Mirada sistèmica. Visió comunitària.

Som part d'un tot. Si actuem com agents independents difícilment podrem assolir una transformació, cal reconèixer el sistema del qual formem part, així com la posició que hi ocupem i cooperar des d'aquesta.

1. Quan aplicar aquesta eina?

En qualsevol moment que es detecti falta de coneixement i articulació entre equips o serveis.

2. En què consisteix?

Hi ha necessitat d'interrelacionar-se entre serveis, de conèixer i de compartir. En molts territoris, els serveis o entitats no són suficientment coneixedors de l'oferta de recursos amb què conviuen, produint-se un cert aïllament i un fals encapsulament. Es perd energia en aspectes que es podrien optimitzar si existís una mirada compartida envers el territori i un objectiu comú entre serveis. Aquesta mirada compartida no es dona espontàniament, cal cuidar-la i construir-la, aportar una mirada sistèmica ens hi pot ajudar.

La mirada sistèmica

Els serveis i recursos d'atenció a la comunitat són instruments que la política pública desplega per aconseguir una situació desitjada de benestar per a la ciutadania. Tanmateix, a voltes el seu dia a dia fa que uns i altres treballin des d'una percepció parcial de la realitat del territori,

cadascú la seva. Aquesta ve condicionada per dos factors: el coneixement esbiaixat que es té del barri en observar-lo únicament des del propi servei, i les vivències personals que com a professional i equip es tenen. Tot plegat desemboca en què sovint no s'aconsegueix la suficient articulació dels recursos, això fa que es perdi eficiència d'intervenció envers la comunitat, i que es puguin arribar a generar dinàmiques competitives involuntàries entre serveis, o a restar en lloc de sumar.

Un cas com a exemple: L'equip d'educadors de carrer responsable de promoure una convivència pacífica al barri, dissenya una estratègia d'activitats per a adolescents al carrer per dinamitzar l'espai públic. En no existir una visió conjunta del barri, aquest equip no considera important coordinar-se amb el centre cívic. En paral·lel el centre cívic dedica els seus recursos a promoure activitats per als i les adolescents dins del centre i en el mateix horari, fet que no ajuda a què l'estratègia de carrer activada funcioni. Si els dos serveis van coordinats, potser el centre cívic pot enfocar els seus recursos dedicats a adolescents a promoure iniciatives que els doni presència al carrer i tinguin impacte en l'espai públic, i així sumar amb l'equip de carrer a favor del barri. (Formació 2016)

1. Explicuem la relació entre cultures/polítiques/pràctiques a la fitxa "Valorar la ciutat inclusiva".

Treballar la mirada sistèmica persegueix sensibilitzar aquesta mirada per arribar a entendre el conflicte de manera holística i sistèmica. És a dir, reconèixer totes les parts que interactuen en el sistema relacional que ens incumbeix, conèixer les seves necessitats i objectius, i investigar en les necessitats i objectius del sistema-barri per identificar elements en comú i traçar sinèrgies de cooperació. Aprofundir en la consciència col·lectiva, en les relacions subjacents, en allò ocult i implícit que condiona el sistema i des d'on es poden generar canvis.

Dit d'una altra manera, la mirada sistèmica ens permet elaborar una visió de conjunt, reconèixer tots els actors implicats i que ens reconeguim a nosaltres, i saber el rol que ocupem uns i altres. Tot plegat per conèixer la nostra posició dins del sistema i poder orientar la nostra acció per esdevenir el màxim d'influents, tan en el nostre objectiu específic com a servei, com en l'objectiu comú de millorar el benestar al barri.

Aquesta mirada requereix obligatòriament un treball cooperatiu, ja que cada acció tindrà consciència de generar impacte en les altres parts del sistema, i una part no pot prescindir de les altres ni del conjunt. D'aquí la importància de crear estructures cooperatives, per dur a terme una acció coordinada i més eficient, però també per salut i equilibri dins i entre les parts.

A més, construir una mirada sistèmica augmenta la identitat compartida i el suport mutu, elements importants per fomentar relacions *noviolentes* i cooperatives dins del barri.

“No ens podem responsabilitzar nosaltres de tota la transformació, cada professional és un vector del que pot passar en una comunitat. És un procés i cal situar-se en aquesta visió de procés i que tu n'ets una peça entre moltes, així com ser conscient de quin és el marge de maniobra que et correspon. Tot plegat sense culpabilitzar-te ni exigir-te més del que és al teu abast.” (Formadora, 2016)

Visió comunitària

Un dels objectius i necessitats compartides per tots els recursos que actuen en un territori per promoure la transformació de conflictes, és aconseguir la implicació i participació dels actors involucrats en els diferents nivells del conflicte. Això demanda

augmentar el **sentiment de pertinença al territori** i enfortint una **identitat col·lectiva** com a mecanisme de prevenció.

Val la pena que els serveis siguin capaços d'**activar el sistema relacional i potenciar el nivell comunitari**, per tal que les accions que es duguin a terme no tinguin dependència del propi servei, sinó que acompanyin la ciutadania a activar els propis recursos necessaris per una millor convivència. D'aquesta manera estarem generant canvis més profunds, més sòlids i duradors en el temps. *“Si actives tot el sistema relacional segurament s'activaran dinàmiques noves, segurament ho podem activar més però ara no veig com”.* (Participant 2015).

Cal imaginació, creativitat i una mirada des del conjunt del sistema per fer aflorar totes les possibilitats; *“Per aportar alternatives potser podríem activar les vies comerciant-consumidors, i veïnat-venedors, com a forma d'empoderar la comunitat perquè quan no hi ha el Servei de Gestió de Conflictes també hi hagi xarxa de suport. Com crear les estructures de la xarxa comunitària? Com actives aquestes vies? Aquí ve la part creativa per imaginar alternatives.”* (Participant, 2015)

L'empoderament dels diversos actors del territori augmenta la corresponsabilitat envers la realitat del barri, la solidaritat i l'ajuda mútua entre la comunitat. Tot plegat amb la finalitat de mobilitzar el sistema-barri i articular alternatives autogestionades al conflicte. Els recursos per generar transformacions de fons en un sistema els té el mateix sistema, la dificultat és saber-los mobilitzar.

La perspectiva actual d'intervenció comunitària promou una mirada on davant els problemes que sorgeixen, cada subjecte ha de ser tractat com a capaç d'assumir els reptes vinculats al seu propi desenvolupament. Des de la mirada de transformació de conflictes, aquesta perspectiva aporta en positiu la promoció de l'autonomia, però fa falta un pas més: saber gestionar la pròpia autonomia en el context d'un sistema de què el subjecte forma part, en el qual influeix i pel qual es veu influït. És a dir, saber moure's autònomament tenint consciència de la pròpia pertinença al sistema.

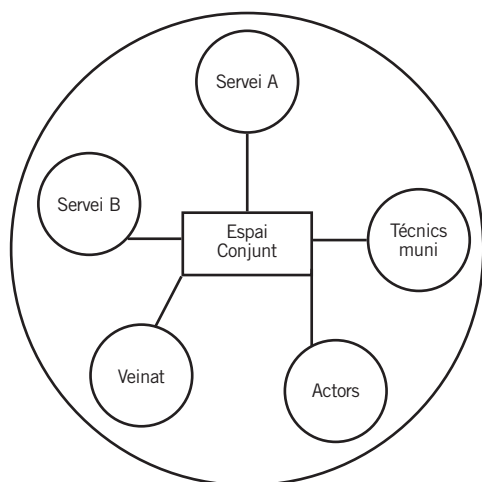
En conclusió, la promoció de xarxes i d'un teixit social fort amb consciència sistèmica esdevé prioritari, alhora que és una tasca complexa, subtil i a mig-llarg termini, i sovint ens falten cultura

sistèmica i eines per treballar sistèmicament. En això la *provenció* apareix com un recurs interessant, ja que influeix en els contextos relacionals per construir comunitat.

Arran d'un estudi de cas afloren reflexions al voltant del que s'està apuntant en el present apartat.

“Treballar quin marge de maniobra de fer tenim nosaltres, els serveis, com incidir en el sistema relacional de la zona, com fer transformació al carrer provant aquesta tasca comunitària relacional, i a nivell estructural, fer propostes de com treballar amb el turisme, amb els mossos i amb altres actors que considerem que hi poden fer alguna cosa (també el districte), i fer una prova en un barri pilot per treballar aquesta experiència. Ser als dos llocs, a la taula que es pugui crear, i al carrer treballant el vincle comunitari.” (Participant, 2015)

Treballar en definitiva des de la cooperació, per augmentar-la en els diversos sistemes dins del sistema del territori d'actuació.

Cada cercle és un sistema i tots en formen un altre i encara podríem afegir un sistema més macro-polític.

Sistema Relacional de Conflicte/àmbit d'actuació

Aquesta mirada compartida, per tal que sigui interioritzada, també ha de formar part del mateix encàrrec polític que es fa als serveis d'atenció a la comunitat; l'encàrrec condiciona la metodologia i la direcció cap on s'enfoca l'energia i, per tant, la percepció del territori. Calen polítiques públiques en pro de la convivència i de la construcció de pau que garanteixin la construcció de mirades comunes i sistèmiques dels serveis i recursos envers el territori on intervenen.

Els recursos per generar transformacions de fons en un sistema els té el mateix sistema, la dificultat és saber-los mobilitzar.

3. Recursos addicionals

- DIVINÉ Michel (2009). *Constel·lacions familiars o el moviment de l'ànima*. El model de Bert Hellinger. Pagès Editors.
- Un exemple: L'experiència de l'associació No-Dos en treball comunitari a La Mina (Sant Adrià de Besòs).

2. Eina

a) Institucions fetes símbols

Aquesta activitat té per objectiu compartir les percepcions que uns i altres serveis i recursos del territori tenen entre ells per fer-les aflorar i generar-hi moviments. A partir d'aquí es proposa fer un mapa d'interrelacions entre recursos.

1. Es situa el grup en posició de cercle o semicercle amb un mural al mig on es representa una forma que simularà el perímetre del barri (cercle, quadrat o la forma que es vulgui on poder enganxar coses al mig). S'anirà construint una imatge dels serveis en el barri al llarg de la/les sessió/ons (pissarra o paper d'embalar).
2. Es reparteix un full amb les imatges de símbols que adjuntarem. Es proposa un servei i cada persona del grup escull aquell símbol que ella més relaciona amb aquell servei, si vol el pot retocar perquè s'adeqüi més a com ella el percep.
3. Es fa una roda de paraula on cadascú comparteix la interpretació que fa del servei a través del símbol que ha escollit.
4. La persona del servei a debat tanca la roda expressant la seva percepció i recollint allò que li ressona del que s'ha dit en el cercle. Tanca la roda dibuixant el seu símbol (modificat si vol) al lloc del mural on senti que el seu servei ha d'estar situat.
5. Es fa una roda per cada servei participant de la sessió.
6. Un cop estan tots els serveis representats simbòlicament al mural, es debat sobre quines interrelacions hi ha entre ells. Es pot organitzar el debat fent una primera roda on cada servei mostra en el mural com entén ell la seva relació amb els altres serveis representats, seguint les pautes que prèviament hàgiu acordat. En acabar aquesta roda s'obre el debat a tot el grup.

Hi ha relació formal	—————
Hi ha relació informal	- - - - -
Relació trencada	-// -// -// -//
Aliança	=====
Conflicte	-⚡-⚡-⚡-⚡

7. En acabar serà interessant que quedi elaborat un mapa (imatge simbòlica) dels recursos i de les interrelacions entre ells i que es pugui tornar a debatre i valorar-ne els canvis en qualsevol moment.

NOTA: Es important coordinar bé el nombre de participants amb el temps de sessió, si són molts es pot fer més d'una sessió o organitzar-se en petits grups i que al final algú unifiqui.

